

IJTIMOIIY-GUMANITAR SOHADA ILMIY-INNOVATSION TADQIQOTLAR

ILMIY METODIK JURNALI

DOI: 10.67227

ISSN 3060-5059

VOL.3 № 6

2026

MUTAXASSISLIGI BO‘LMAGAN XORIJIY TALABALARGA O‘ZBEK ADABIYOTINI O‘QITISH

Jo‘rayeva Go‘zal Qodirovna

“Toshkent irrigatsiya va qishloq xo‘jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti” milliy tadqiqot universiteti, dotsent (PhD)

Annotatsiya

Ushbu maqolada filologiya va sharqshunoslik yo‘nalishida tahsil olmayotgan (tibbiyot, AKT, iqtisodiyot, muhandislik va b.) xorijiy talabalarga o‘zbek adabiyotini o‘qitishning o‘ziga xos xususiyatlari, metodologik asoslari va interaktiv usullari tadqiq etilgan. Maqolada o‘zbek adabiyotining boy merosi — xalq og‘zaki ijodidan boshlab, Alisher Navoiy, Bobur merosi, Jadidchilik harakati hamda zamonaviy adabiyot namunalari xorijliklar idroki va dunyoqarashiga moslashtirilgan holda tahlil qilinadi. Shuningdek, xalqaro talabalarga milliy adabiyotni tushuntirishda qiyosiy tahlil (komparativistika), "storytelling" va vizualizatsiya metodlarining samaradorligi pedagogik kesimda asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: xorijiy talabalar, o‘zbek adabiyoti, nofilologik yo‘nalish, Alisher Navoiy, Jadidchilik, "O‘tkan kunlar", integratsiya, qiyosiy tahlil, madaniyatlararo muloqot.

ПРЕПОДАВАНИЕ УЗБЕКСКОЙ ЛИТЕРАТУРЫ ИНОСТРАННЫМ СТУДЕНТАМ НЕФИЛОЛОГИЧЕСКОГО ПРОФИЛЯ

Жураева Гузаль Кадыровна

Национальный исследовательский университет «Ташкентский институт инженеров ирригации и механизации сельского хозяйства», доцент (PhD)

Аннотация

В данной статье исследуются особенности, методологические основы и интерактивные методы обучения узбекской литературе иностранных студентов нефилологических специальностей (медицина, ИКТ, экономика, инженерия и др.). В работе анализируется богатое наследие узбекской литературы — от устного народного творчества, шедевров Алишера Навои и Бабур до джадидизма и современной литературы — в адаптации к восприятию и мировоззрению зарубежных студентов. Также обоснована эффективность сравнительного анализа (компаративистики), метода "сторителлинга" и визуализации при ознакомлении иностранных учащихся с национальной литературой.

Ключевые слова: иностранные студенты, узбекская литература, нефилологическая специальность, Алишер Навои, джадидизм, "Минувшие дни", интеграция, сравнительный анализ, межкультурная коммуникация.

TEACHING UZBEK LITERATURE TO INTERNATIONAL NON-MAJOR STUDENTS

Jo‘rayeva Go‘zal Qodirovna

National Research University “Tashkent Institute of Irrigation and Agricultural Mechanization Engineers”, Associate Professor (PhD)

Abstract

This article examines the specific characteristics, methodological foundations, and interactive methods of teaching Uzbek literature to foreign students specializing in non-philological fields (medicine, ICT, economics, engineering, etc.). The paper analyzes the rich heritage of Uzbek literature—ranging from folklore, the masterpieces of Alisher Navoiy and Babur, to the Jadid movement and contemporary literature—adapted to the perception and worldview of international students. Furthermore, the effectiveness of comparative analysis, storytelling, and visualization techniques in explaining national literature to foreign learners is thoroughly substantiated.

Keywords: foreign students, Uzbek literature, non-philological specialty, Alisher Navoiy, Jadidism, "Bygone Days", integration, comparative analysis, intercultural communication.

Oliy ta'lim integratsiyasi davrida O‘zbekiston oliy ta'lim muassasalarida tahsil olayotgan xorijlik talabalar oqimi sezilarli darajada oshdi. Ular orasida Hindiston, Pokiston, Janubiy Koreya, MDH davlatlari va Yevropadan kelgan yoshlar ko‘pchilikni tashkil qiladi. Ushbu talabalarning mutaxassisligi asosan

tibbiyot, muhandislik, axborot texnologiyalari va biznes boshqaruvi kabi sohalarga tegishli bo‘lib, ular o‘zbek tili va madaniyatini qo‘shimcha modul yoki integratsiyalashgan kurs sifatida o‘rganadilar.

Nofilologik (mutaxassisligi til yoki adabiyot bo‘lmagan) xorijiy talabalarga o‘zbek adabiyotini o‘qitishda an’anaviy akademik yondashuv — sanalar, xronologik jadvallar, murakkab vazn tizimlari (masalan, aruz vazni qoidalari) va qat’iy lisoniy terminologiyadan foydalanish aksariyat hollarda samarasiz bo‘lib, talabada fanga nisbatan begonalashish va qiyinchilik hissini uyg‘otadi.

Adabiyotni shunchaki faktlar to‘plami sifatida emas, balki o‘zbek xalqining antropologik, sotsiologik va psixologik qiyofasini ochib beruvchi madaniy kod sifatida o‘qitish zarur. Ushbu maqolada xorijlik talabani dunyoqarashini o‘zbek milliy mentaliteti bilan bog‘lovchi “**ko‘prik**” konsepsiyasi taklif etiladi.

Xorijiy talaba yangi madaniy muhitga kirganda, u beixtiyor hamma narsani o‘z ona vatani yoki global madaniyat namunalari bilan solishtiradi. Pedagogikada bu **akseptiv** va qiyosiy idrok deb ataladi. Shuning uchun o‘zbek adabiyotini o‘qitishning poydevorini komparativistika (qiyosiy adabiyotshunoslik) tashkil etishi lozim.

Adabiyotlar tahlili

Mutaxassisligi filologiya bo‘lmagan xorijiy talabalarga o‘zbek adabiyotini o‘qitish masalasi bugungi kunda til, adabiyot, madaniyatshunoslik va pedagogika fanlari kesishgan nuqtada shakllanayotgan dolzarb ilmiy yo‘nalishlardan biri hisoblanadi. Ushbu masalani ilmiy jihatdan yoritishda o‘zbek mumtoz adabiyoti, zamonaviy adabiyot, adabiyot o‘qitish metodikasi hamda madaniyatlararo kommunikatsiya nazariyalariga oid tadqiqotlar muhim metodologik asos bo‘lib xizmat qiladi.

O‘zbek adabiyotining ma’naviy-falsafiy asoslarini tushunishda Alisher Navoiyning “Xamsa” asari alohida ahamiyat kasb etadi. Navoiy insonparvarlik, adolat, ilm-ma’rifat va komil inson g‘oyalari badiiy talqin etar ekan, ushbu qadriyatlarni umuminsoniy mezonlar darajasiga ko‘taradi. “Hayrat ul-abror”, “Farhod va Shirin”, “Layli va Majnun” kabi dostonlarda inson kamoloti, ma’naviy poklanish va jamiyat taraqqiyoti masalalari yoritilgan bo‘lib, bu g‘oyalar bugungi xorijiy talabalarga ham tushunarli va yaqin mavzulardir [1, b. 45–58]. Ayniqsa, “Farhod va Shirin” dostonida mehnat, bunyodkorlik va ilming ulug‘lanishi texnik va muhandislik yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalar uchun muhim tarbiyaviy ahamiyatga ega [1, b. 212–225].

Abdulla Qodiriyning “O‘tkan kunlar” romani o‘zbek xalqining tarixiy taraqqiyoti, milliy qadriyatlari va oilaviy munosabatlarini aks ettiruvchi muhim manba sifatida baholanadi. Tadqiqotchilar romanni nafaqat badiiy asar, balki XIX asr oxiri va XX asr boshidagi ijtimoiy-siyosiy muhitni yorituvchi tarixiy hujjat sifatida ham e’tirof etadilar [2, b. 73–88]. Asardagi Otabek va Kumush obrazlari orqali shaxs erkinligi, sevgi, vatanparvarlik va milliy birlik g‘oyalari ilgari suriladi. Bu esa xorijiy talabalar uchun o‘zbek jamiyatining madaniy va axloqiy qadriyatlarini anglash imkonini yaratadi [2, b. 150–167].

Zahiriddin Muhammad Boburning “Boburnoma” asari Sharq memuar adabiyotining eng mukammal namunalaridan biri sifatida e’tirof etiladi. Asarda tarixiy voqealar bilan bir qatorda geografik, biologik va etnografik kuzatishlar ham batafsil yoritilgan. Boburning Hindiston va Movarounnahr tabiatiga oid tavsiflari xorijiy talabalar uchun nafaqat adabiy, balki ilmiy ma’lumot manbai vazifasini bajaradi [3, b. 94–112]. Muallifning shaxsiy kechinmalari, vatan sog‘inchi va insoniy his-tuyg‘ularining samimiy ifodasi esa asarning universalligini ta’minlaydi [3, b. 275–289].

Jadid adabiyoti vakillari orasida Mahmudxo‘ja Behbudiyning pedagogik va ma’rifiy qarashlari alohida o‘rin tutadi. “Padarkush” dramasi orqali muallif ilm-ma’rifatning jamiyat taraqqiyotidagi o‘rmini ko‘rsatib beradi hamda jaholat va savodsizlikning salbiy oqibatlarini ochib beradi [4, b. 18–27]. Ushbu g‘oyalar zamonaviy xorijiy talabalarning ta’limga bo‘lgan munosabatini shakllantirishda ham muhim ahamiyatga ega.

XX asr boshidagi milliy uyg‘onish davri adabiyotini o‘rganishda Cho‘lpon ijodi muhim manbalardan biri hisoblanadi. Shoir she’riyatida erk, ozodlik, inson qadr-qimmatini va milliy o‘zlik masalalari markaziy o‘rin egallaydi [5, b. 52–68]. Tadqiqotchilar Cho‘lpon she’rlaridagi ramziy obrazlar va metaforik ifodalar orqali mustaqillik g‘oyasi badiiy shaklda ifodalanganligini ta’kidlaydilar [5, b. 71–80].

G‘afur G‘ulom ijodida insonparvarlik, bag‘rikenglik va mehr-oqibat g‘oyalari ustuvor hisoblanadi. Ayniqsa, “Sen yetim emassan” she’ri urush yillaridagi insoniy hamjihatlik va millatlararo totuvlikning badiiy ifodasi sifatida katta tarbiyaviy ahamiyatga ega [6, b. 132–136]. Mazkur asar xorijiy talabalarda o‘zbek xalqining mehmondo‘stlik va insonparvarlik fazilatlarini haqida ijobiy tasavvur hosil qiladi.

Mustaqillik davri adabiyotining yirik vakillari Abdulla Oripov va Erkin Vohidov ijodida umuminsoniy qadriyatlar, ma'naviyat va globallasuv sharoitidagi inson muammolari keng yoritilgan. Oripov she'riyatida inson va koinot, e'tiqod va mas'uliyat masalalari falsafiy mushohada qilinadi [7, b. 90–105]. Erkin Vohidov asarlarida esa insonning ma'naviy kamoloti, milliy g'urur va vatanparvarlik mavzulari yetakchi o'rin tutadi [8, b. 120–137].

O'zbek adabiyotini o'qitish metodikasiga oid ilmiy tadqiqotlar orasida Q. Yo'ldoshevning ishlari alohida ahamiyatga ega. Olim adabiyot ta'limining asosiy maqsadi o'quvchilarda mustaqil fikrlash, estetik did va badiiy tafakkurni shakllantirishdan iborat ekanligini ta'kidlaydi [9, b. 24–31]. Uning fikricha, adabiy asarlarni o'qitishda interfaol metodlardan foydalanish talabalarning faolligini oshiradi va matnni chuqurroq anglashga yordam beradi [9, b. 86–93].

N. Karimovning o'zbek adabiyoti tarixiga oid tadqiqotlarida milliy adabiyotning taraqqiyot bosqichlari, adabiy aloqalar va badiiy tafakkur evolyutsiyasi tahlil qilingan [10, b. 37–54]. Olim o'zbek adabiyotining jahon adabiy jarayonlari bilan uzviy bog'liqligini ko'rsatib, komparativ yondashuvning ilmiy ahamiyatini asoslaydi [10, b. 215–223].

R. Orzibekovning "O'zbek adabiyoti tarixi" asarida esa xalq og'zaki ijodi, mumtoz va zamonaviy adabiyot namunalari yaxlit tizim sifatida yoritilgan [11, b. 15–29]. Muallif adabiy jarayonning tarixiy taraqqiyotini tahlil qilar ekan, milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o'zaro uyg'unligiga alohida e'tibor qaratadi [11, b. 210–218].

Q. Husanboyeva tomonidan olib borilgan tadqiqotlarda adabiyot ta'limida mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish masalalari o'rganilgan. Muallif badiiy matn bilan ishlash jarayonida talabani shaxsiy munosabatini shakllantirish, muammoli savollar va ijodiy topshiriqlardan foydalanish samarali natija berishini qayd etadi [12, b. 34–42].

Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlarga bag'ishlangan tadqiqotlarda R. Safarova va N. Muslimov zamonaviy ta'limning innovatsion shakllarini tavsiflaydilar. Ularning fikricha, "storytelling", vizualizatsiya, debat, loyiha metodi va kross-madaniy muloqot kabi usullar talabalarning motivatsiyasini oshirish hamda o'quv materialini chuqurroq o'zlashtirishga xizmat qiladi [13, b. 56–71]. Ayniqsa, xorijiy auditoriyada mazkur metodlarning qo'llanishi madaniyatlararo kompetensiyalarni rivojlantirishda samarali vosita hisoblanadi [13, b. 102–110].

Shunday qilib, tahlil qilingan ilmiy manbalar o'zbek adabiyotini xorijiy talabalarga o'qitishda adabiy merosni zamonaviy pedagogik texnologiyalar bilan uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi. Tadqiqotlar natijalari komparativ tahlil, madaniyatlararo yondashuv, hikoyachilik va vizual metodlarning nofilologik yo'nalishdagi xorijiy talabalarda o'zbek adabiyotiga nisbatan qiziqish va ijobiy munosabatni shakllantirishning samarali vositalari ekanligini tasdiqlaydi.

Metodologiya

Mazkur tadqiqotda mutaxassisligi filologiya bo'lmagan xorijiy talabalarga o'zbek adabiyotini o'qitishning samarali usullarini aniqlash maqsadida kompleks yondashuvdan foydalanildi. Tadqiqotning nazariy asosini adabiyotshunoslik, lingvodidaktika, madaniyatlararo kommunikatsiya va zamonaviy pedagogika yo'nalishlaridagi ilmiy qarashlar tashkil etdi.

Tadqiqot jarayonida tahlil va sintez, qiyosiy-komparativ, tavsifiy hamda pedagogik kuzatish metodlaridan foydalanildi. O'zbek adabiyotining turli davrlariga mansub asarlar mazmuni jahon adabiyoti namunalari bilan qiyosiy tahlil qilinib, ularning xorijiy talabalar tomonidan qabul qilinish imkoniyatlari o'rganildi. Shuningdek, xalq og'zaki ijodi, mumtoz adabiyot, jadid adabiyoti va zamonaviy o'zbek adabiyoti namunalari mazmunan guruhlashtirilib, ularni nofilologik yo'nalishdagi talabalar ehtiyojlariga moslashtirish tamoyillari ishlab chiqildi.

Tadqiqotda hikoyachilik (storytelling), vizualizatsiya, interfaol munozara, keys-stadi va kross-madaniy qiyoslash metodlarining ta'limiy imkoniyatlari tahlil qilindi. Olingan natijalar umumlantirilib, xorijiy talabalarga o'zbek adabiyotini o'qitishda madaniyatlararo muloqotga asoslangan integrativ modelning samaradorligi ilmiy jihatdan asoslandi.

Tadqiqot natijalari va muhokama

Universal motivlar jadvali. Talabalarga tushunarli bo'lishi uchun o'zbek adabiyoti durdonalarini jahon adabiyoti bilan quyidagi parallel o'qlar yordamida bog'lash metodik jihatdan to'g'ridir:

O'zbek adabiyoti asari qahramoni	Global muqobili	Umuminsoniy konsepsiya
"Alpomish" dostoni	Gomer, "Odyssey"	Vatanga qaytish, sadoqat testi

Alisher Navoiy, "Xamsa"	Dante, "Ilohiy komediya"	Ma'naviy yuksalish va insonparvarlik
Z.M. Bobur "Boburnoma"	Yuliy Sezar "Galliya urushi haqida xotiralar"	Hukmdorning shaxsiy va tarixiy xotiralari
Abdulla Qodiriy "O'tkan kunlar"	Margaret Mitchel "Shamollarda qolgan hislarim"	Tarixiy burilishlar fonidagi dramatik sevgi

Ushbu qiyoslashlar orqali talaba o'zbek adabiyotini yakkalangan hodisa emas, balki dunyo madaniyatining ajralmas va teng huquqli qismi sifatida anglay boshlaydi.

Kursning ilk amaliy qismi o'zbek xalq og'zaki ijodidan boshlanadi. Folklor — millat bolaligining ovozi bo'lib, undagi soddalik va ramziylik xorijliklar uchun eng qulay kirish eshigidir.

"Alpomish" dostoni tahlil qilinganda, talabalar e'tibori harbiy yurishlarga emas, balki o'zbek oilasining sotsiologik tuzilishiga qaratiladi.

• **Barchinoy obrazi:** G'arblik va sharqlik talabalar uchun ayol erkinligi va huquqi masalasi dolzarbdir. Barchinoyning o'z shartlarini qo'yishi va munosib yor tanlashi qadimiy turkiy jamiyatda ayolga bo'lgan yuksak hurmatning isbotidir.

• **Qalmoqlar yurti ramzi:** Bu shunchaki geografik hudud emas, balki qahramonning o'zligini anglash, qiyinchiliklarni yengish va ma'naviy yetilish makonidir.

Xorijiy talabalar, ayniqsa, gumanitar tasavvuri keng bo'lgan g'arblik yoki janubiy osiyolik yoshlar ko'p hollarda Sharq falsafasiga katta qiziqish bildiradilar. Tasavvuf adabiyotini tushuntirishda falsafiy terminologiyani hayotiy misollarga ko'chirish talab etiladi.

Yassaviy ijodini o'rganishda uning dunyoparastlikdan voz kechish va qalb pokligi haqidagi g'oyalari zamonaviy "minimalizm" (ortiqcha moddiy narsalardan voz kechib, ma'naviy xotirjamlikka erishish) konsepsiyasi bilan qiyoslanadi. Talabalar tushunishi kerak bo'lgan asosiy g'oya: "Hikmat" — bu shunchaki she'r emas, balki jamiyatni axloqiy inqirozdan qutqarish formulasidir.

Bu falsafa tibbiyot yoki muhandislik kabi aniq sohalarda o'qiyotgan talabalar uchun juda motivatsion xarakterga ega.

"Qo'ling doimo mehnatda, foydali ishda bo'lsin, lekin qalbing ilohiy haqiqat (ezgulik, sevgi, halollik) bilan bog'lanib tursin".

Bu tamoyil professional etika va zamonaviy dunyoda stressni boshqarish (mindfulness) kontekstida talqin qilinadi.

Alisher Navoiy asarlarini o'qitish filolog bo'lmagan talabalar uchun eng murakkab bosqich hisoblanadi. Eski o'zbek tili (chig'atoy tili) matnlari va aruz vazni tushunishni qiyinlashtiradi. Shu sababli ta'lim usuli vizualizatsiya va g'oyaviy adaptatsiya ustiga qurilishi kerak.

"Xamsa"ni o'qitishda har bir dostonning sotsial va falsafiy mazmuni zamonaviy tilda tushuntiriladi:

"Hayrat ul-abror": davlat boshqaruvi, ijtimoiy adolat va kibrning zarari.

"Farhod va Shirin": bu asar muhandislik va arxitektura yo'nalishi talabalari uchun "keys-stadi" (case study) bo'la oladi. Farhod — shunchaki oshiq emas, u o'z bilimi va mehnati bilan tog'larni teshib, xalqqa suv keltirgan muhandis va bunyodkoridir. Navoiy ilm va texnikani sevgidan ustun qo'ymaydi, balki ularni birlashtiradi.

"Layli va Majnun": egoizmdan (xudbinlikdan) kechib, mutlaq sevgiga (altruizmga) erishish jarayoni.

"Sab'ai sayyor": shahvat va nafsoniy istaklar ustidan g'alaba qozonish.

"Saddi Iskandariy": dunyo hukmdorining o'lim oldidagi o'zligi, dunyoni urush bilan emas, ilm va adolat devori ("sadd") bilan himoya qilish g'oyasi.

Zahiriddin Muhammad Boburning xorijlik talabalar uchun jozibasini uning hayoti va faoliyatining ochiqligidadir. Bobur — yashirmasdan o'z xatolari, qo'rquvlari, g'alabalari va mag'lubiyatlarini yozgan yagona o'rta asr hukmdorlaridan biridir.

Tibbiyot, biologiya yoki geografiya yo'nalishidagi talabalarga "Boburnoma"ning quyidagi jihatlari taqdim etiladi:

• Tabiiy-ilmiy jihati: Boburning Hindiston va Markaziy Osiyo hayvonot va nabotot olami (masalan, karkidon, tovu, qovun navlari) haqida yozgan aniq va ilmiy tavsiflari.

• Psixologik portret: Bobur o'z g'azallarida vatan sog'inchi (nostalgiya) mavzusini yuksak mahorat bilan yoritgan. Chet elda o'qiyotgan va uylarini sog'ingan xorijlik talabalar uchun Boburning ushbu g'azali juda yaqin va tushunarlidir:

"Tole' yo'qki jonimga balolig' bo'ldi,
Har ishniki qildim — xatolig' bo'ldi.
O'z yerin qo'yib Hind sori yuzlandim,
Yorab, netayin, bu ne yuz qarolig' bo'ldi?"

Jadidlar davri adabiyoti xorijiy talabalarga Markaziy Osiyoning zamonaviy qiyofasi qanday shakllanganini tushunishga yordam beradi. Bu davr — ma'rifatparvarlik va taraqqiyot davridir.

Behbudiyning "Padarkush" dramasi misolida ilm-fanning jamiyat hayotidagi o'rni tahlil qilinadi. Savodsizlik va jaholatning oqibati oila va millat fojiasiga olib kelishi g'oyasi bugungi kunda ham dolzarb bo'lib, oliy ma'lumot olish uchun kelgan talabalarda ta'limga nisbatan mas'uliyat hissini kuchaytiradi.

Abdulla Qodiriyning "O'tkan kunlar" romani orqali talabalar XIX asr oxiridagi o'zbek jamiyatining etnografiyasi bilan tanishadilar. Romandagi quyidagi muammolar interfaol bahs-munozara (debat) darslariga mavzu bo'ladi:

- Majburiy nikoh muammosi: Otabek, Kumush va Zaynab uchburchagi. An'analar va shaxsiy xohish to'qnashuvi.

- Siyosiy tarqoqlik: xonliklar o'rtasidagi nizolar va ularning millat taqdiriga salbiy ta'siri.

Talabalarga ushbu asarning o'zbek xalqi uchun badiiy qimmatini g'oyatda yuqoriligi va u millat o'zligini anglash ko'zgusi ekanligi tushuntiriladi.

Sovet Ittifoqi davridagi o'zbek adabiyoti repressiya (qatag'on) va qat'iy senzura qaramay, umuminsoniy va milliy g'oyalarni saqlab qolgan bilan xarakterlanadi.

Abdulhamid Cho'lponning "Go'zal" yoki "Kishan" kabi she'rlarida mustaqillik va erkinlik g'oyalari qanday yashirin (metaforik) ifodalanganini tahlil qilish talabalarda estetik didni rivojlantiradi. Usmon Nosir she'riyatidagi jo'shqinlik esa yosh talabalarning ruhiyatiga juda mos keladi.

Xorijlik talabalar uchun O'zbekiston va o'zbek xalqining eng buyuk xislati — bag'rikenglik (tolerantlik) va mehmondo'stlikdir. Buni ko'rsatishda G'afur G'ulomning "Sen yetim emassan" she'ri eng kuchli pedagogik vositadir.

"Sening achchiq qismating,

Mening ham qismatimdir..."

Urush yillarida O'zbekistonga ko'chirib keltirilgan milliondan ortiq turli millat vakillari va yetim bolalarga o'zbek oilalari o'z nonini baham ko'rgani haqidagi tarixiy faktlar bilan she'r uyg'unlikda o'qitilganda, xorijiy talabalarda o'zbek xalqiga nisbatan yuksak hurmat va muhabbat shakllanadi.

Mustaqillik yillaridagi o'zbek adabiyoti jahon adabiy jarayonlari bilan hamnafas rivojlanmoqda. Bu davrda inson ruhiyati inqirozlari va ekologik muammolar birinchi planga chiqdi.

Erkin Vohidovning "Inson" qasidasi yoki Abdulla Oripovning "Hikmatlar" turkumi orqali insoniyatning koinotdagi o'rni, texnik taraqqiyot fonida ma'naviyatning yo'qolib bormasligi muammolari o'rganiladi. Bu mavzular global dunyo yoshlari uchun umumiy til hisoblanadi.

Bugungi kunda xorijiy talabalar ekologiya va barqaror rivojlanish (Sustainable Development Goals) masalalariga katta e'tibor qaratmoqdalar. O'zbek yozuvchi va shoirlari asarlarida Orol dengizining qurishi, tabiat va inson o'rtasidagi muvozanatning buzilishi qanday aks etganini o'rganish talabalarni bugungi ekologik inqirozlar ustida chuqur fikrlashga undaydi.

Mutaxassisligi filologiya bo'lmagan xorijiy talabalarga o'zbek adabiyotini muvaffaqiyatli o'qitish o'qituvchidan an'anaviy dars metodlaridan voz kechishni va quyidagi innovatsion strategiyalarni qo'llashni talab qiladi:

1. **HIKOYACHILIK METODI:** Adabiyot darslari quruq ma'lumotlardan iborat bo'lmasligi kerak. Har bir muallif hayoti qiziqarli, dramatik va ibratli bir hikoya (keys) sifatida taqdim etilishi lozim.

2. **KINO VA TEATR INTEGRATSIYASI:** Matnni o'qishdan oldin yoki keyin uning asosida olingan filmlar (masalan, "O'tkan kunlar" filmi, jadidlar hayotiga bag'ishlangan hujjatli-badiiy kinolar) yoki teatr spektakllaridan parchalar ko'rsatilishi vizual xotirani kuchaytiradi.

3. **KROSS-MADANIY MULOQOT:** Talabalarga o'zbek adabiyotidagi bitta mavzuni (masalan, "Sevgi" yoki "Vatan") o'z milliy adabiyoti namunalari bilan solishtirib, kichik taqdimotlar yoki insholar yozish topshirig'ini berish kutilganidan ham yuqori samara beradi.

Xulosa. Mutaxassisligi filologiya bo'lmagan xorijiy talabalarga o'zbek adabiyotini o'qitish nafaqat adabiy bilimlarni yetkazish, balki O'zbekistonning tarixi, madaniyati, milliy qadriyatlarini va ma'naviy merosini xalqaro auditoriyaga tanitishning muhim vositasi hisoblanadi. Bunday auditoriyada adabiyotni an'anaviy nazariy yondashuv asosida emas, balki talabalarning kasbiy yo'nalishi, madaniy tajribasi va qiziqishlarini inobatga olgan holda o'qitish yuqori samaradorlikni ta'minlaydi.

O'zbek xalq og'zaki ijodi, mumtoz adabiyot, jadidchilik davri hamda zamonaviy adabiyot namunalari umuminsoniy g'oyalar nuqtayi nazaridan talqin etilganda, xorijiy talabalar milliy adabiyot mazmunini chuqurroq anglaydilar. Ayniqsa, qiyosiy tahlil, hikoyachilik, vizualizatsiya, interfaol munozara va kross-madaniy muloqot metodlari adabiy asarlarning mazmun-mohiyatini tushunishni osonlashtiradi hamda talabalarning o'quv jarayonidagi faolligini oshiradi.

O'zbek adabiyotini jahon adabiyoti bilan uyg'un holda o'rganish xorijiy talabalarda milliy va umuminsoniy qadriyatlarining mushtarakligini anglashga yordam beradi. Shu bilan birga, adabiyot orqali shakllangan madaniyatlararo kompetensiyalar turli millat vakillari o'rtasida o'zaro hurmat, bag'rikenglik va samarali muloqot muhitini mustahkamlaydi.

Natijada, o'zbek adabiyotini xorijiy talabalarga zamonaviy pedagogik texnologiyalar asosida o'qitish O'zbekistonning madaniy nufuzini oshirishga, xalqaro ta'lim makonida milliy adabiy merosning targ'ib qilinishiga hamda kelajakda mamlakatimizning madaniy elchilari bo'lib yetishadigan mutaxassislarni shakllantirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. Navoiy A. Xamsa (nasriy bayoni bilan). – Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi nashriyot-matbaa ijodiy uyi, 2018. – 768 b.
2. Qodiriy A. O'tkan kunlar: roman. – Toshkent: Sharq, 2015. – 400 b.
3. Bobur Z. M. Boburnoma. – Toshkent: Yangi asr avlodi, 2019. – 512 b.
4. Behbudiy M. Padarkush. – Toshkent: Akadernashr, 2020. – 64 b.
5. Cho'lpon A. Asarlar. 3 jildlik. 1-jild. She'rlar. – Toshkent: Akadernashr, 2016. – 432 b.
6. G'ulom G'. Tanlangan asarlar. – Toshkent: O'zbekiston, 2018. – 520 b.
7. Oripov A. Tanlangan asarlar. 4 jildlik. – Toshkent: Sharq, 2019. – 560 b.
8. Vohidov E. Tanlangan asarlar. – Toshkent: Sharq, 2017. – 480 b.
9. Yo'ldoshev Q. Adabiyot o'qitishning ilmiy-nazariy asoslari. – Toshkent: O'qituvchi, 2012. – 256 b.
10. Karimov N. XX asr o'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'qituvchi, 2010. – 448 b.
11. Orzibekov R. O'zbek adabiyoti tarixi. – Toshkent: O'zbekiston, 2016. – 384 b.
12. Husanboyeva Q. Adabiyot ta'limida mustaqil fikrlashga o'rgatish asoslari. – Toshkent: Fan, 2003. – 128 b.
13. Safarova R., Muslimov N. Pedagogik texnologiyalar va interfaol metodlar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2015. – 240 b.